

E-KNJIGE IN NJIHOVA UPORABA

Tina Andrejašič

tina.andrejasic@hotmail.com

POVZETEK

Ker se vsak dan srečujemo z novimi tehnologijami in se naš svet bliskovito razvija, sem v svojem članku na kratko skušala predstaviti tehnologijo e-knjig ter naprav za branje teh knjig, t.i. e-bralnikov. Bolj kot tehnično plat, sem opisala in predstavila uporabnost e-knjig in njihov doprinos družbi.

Zanimala me je njihova uporabnost v šolstvu ter v vsakdanjem življenju. Ob pregledu dveh raziskav sem ugotovila, da navkljub hitrim spremembam in vedno novejšim dosežkom, domača javnost še vedno rada posega po klasičnih tiskanih knjigah, pa naj bo to za potrebe študijskih procesov, ali za potrebe krajšanja prostega časa.

KLJUČNE BESEDE: e-knjige, nova tehnologija, internet, uporabnost e-knjig

1. UVOD

Vsak dan se srečujemo z novimi tehnološkimi dosežki. Vsa nova tehnologija se nagiba k človeku prijaznemu delovanju, ki mu pomaga pri njegovem razvoju in evoluciji. Tudi s tehnologijo tiska knjig, revij, časopisov ter ostalih listin ni nič drugače.

To velja predvsem za tehnologijo tiska, saj se je s pojavom in razvojem računalnikov in informacijske tehnologije, po skoraj 500 letih stagniranja začela razvijati.

In tako je od takrat tiskana beseda prisotna skoraj na vsakem koraku našega življenja. Z njo se srečujemo že od malih nog, ko so nam starši prebirali razne pravljice, kasneje pa smo se sami začeli poglobljati v vsebino debelejših ali pa tanjših »bukev«. S pomočjo knjig se razvija naša kultura, oblikuje se naša zavest in rojevajo se nove ideje. V petstotih letih obstoja je vplivala na izobraževanje in mišljenje ljudi po celem svetu.

Do nedavnega smo govorili o tiskani besedi kot o nečem oprijemljivem, kot o nečem, kar si lahko držal v rokah. Z razvojem tehnologije pa se je že leta 1971 pojavila nova oblika knjige, t.i. e-knjiga. Začelo se je tedaj, ko je študent Michael Hart, prišel na idejo, da bi vsa velika

klasična tiskana dela pretipkal v elektronsko obliko. Njegova iniciativa pa je kasneje prešla v Projekt Gutenberg, prvo pravo elektronsko knjižnico. V njej se danes nahaja preko deset tisoč elektronskih knjig, ki pa so žal večinoma le v angleščini (Brezigar in Lušina 2001).

Pionir na področju pojava e-knjig v leposlovju je bil ameriški pisatelj Stephen King, s svojim romanom *Riding the bullet*, ki je izšel na spletu samo v elektronski obliki leta 2000. Seveda pa je bistvenega pomena za razvoj in obstoj e-knjig, razmah uporabe svetovnega spleta. S prvo slovensko e-knjigo se lahko pohvali pisatelj Miha Mazzini, in sicer s svojim romanom *Drobtinice*, katerega je preko svoje spletne strani ponudil javnosti v letu 2002.

V članku se bom omejila na kratko predstavitev, kaj e-knjige sploh so. Nadalje pa bom skušala ugotoviti, kako uporaba e-knjige vpliva na ljudi, na njihovo obče razmišljanje in kako njun pojav vpliva na družbo kot celoto. V članku ne bom obravnavala tehničnih podrobnosti. Zanimalo me je predvsem, kakšno mnenje imajo o e-knjigah ljudje in ali so jih pripravljene uporabljati.

2. KAJ JE E-KNJIGA?

E-knjige so z nami že od vsega začetka računalništva, čeprav ne točno pod tem imenom. E-knjiga naj bi po splošni definiciji bila monografsko literarno delo v digitalni obliki. Lahko jo beremo na računalniškem zaslonu ali na posebnih, temu namenjenih napravah. Pred leti smo se lahko z e-knjigami srečali, ko smo ob nakupu strojne ali programske opreme prijeli v roke obširne priročnike za uporabo le te. Ti priročniki so takrat bili v digitalni obliki na CD-ploščkah (Mele 2010a).

Vendar se takrat o teh priročnikih še ni govorilo kot o e-knjigah. To pa zato, ker le te niso spreminjale navad ljudi. Šlo je le za ekonomski ukrep proizvajalcev opreme, ki je na tak način privarčeval tako na strani proizvajalcev kot tudi na strani potrošnikov (Mele 2010a).

Ena izmed najbolj preciznih definicij, se glasi: »Za kos programske opreme lahko rečemo, da sodi v definicijo elektronske knjige, ko zadosti štirim pogojem: elektronsko besedilo, metafora knjige, organizirana tema in multimedijaska podpora besedilu (Lužar 2004)«.

S strani tehnološke sestave pa je elektronska knjiga skupek različnih digitalnih dokumentov, ki so konvertirani in sformatirani v obliko, ki se pojavi na zaslonu čitalca. Je digitalna publikacija, ki vsebuje vsebinske mape in dokumente ter različne postavitev strani. Vsebina je narejena iz tekstovnih dokumentov, digitalnih slik, animacij in ilustracij.

Naj se še na kratko dotaknem tehnične podpore za branje e-knjig. Obstajajo trije načini branja e-knjig. Lahko jih beremo na zato izdelanih napravah, na multi-uporabnih napravah ali na PDA-jih (dlančnih), e-bralnikih, in tudi na osebnih ter prenosnih računalnikih.

Najboljši način za branje e-knjig so e-bralniki. To so posebne naprave z večjim in posebnim zaslonom, imenovanim e-papir. Izbira e-bralnikov se iz leta v leto povečuje, hkrati tudi se pa niža cena le teh. Med vodilnimi proizvajalci e-bralnikov najdemo spletno knjigarno Amazon, s svojim bralnikom Kindle, nato ji sledi proizvajalec zabavne elektronike in založnik Sony, francoski Bookeen (Mele 2010b). Vse te naprave so ergonomsko oblikovane, enostavne za rokovanje in kar je najpomembnejše, so tanke, zelo lahke in nanje lahko »spravimo« tudi do 1000 različnih e-knjig. Seveda odvisno od velikosti pomnilnika bralnika. Zelo pomembna lastnost e-bralnikov je tudi ta, da nimajo lastne osvetlitve. Zato zaslon ne porablja nič energije in ne oddaja lastne svetlobe.

Nazadnje naj še na kratko predstavim kaj je to e-ink, oz. e-črnilo. E-ink je tehnologija za izdelavo elektronskega papirja. Ta tehnologija je bistveno manj obremenjujoča za oči kot klasični LCD-zaslone. E-črnilo nastane s pomočjo procesa imenovanega elektroforeza, t.j. potovanje delcev po električnem polju. Zaslon e-papirja je namreč sestavljen iz mikrokapsul, v katerih sta bel in črn pigment (barvni zasloni so še v prototipni fazi). Delčki pigmenta so različno nabiti in lebdiijo v viskozni tekočini. Vsako piko na zaslonu tvori več takih mikrokapsul. Zelo važno je dejstvo, da se električna energija porabi le pri spreminjanju razvrščanja mikrokapsul (prehod na nov stran e-knjige). Če primerjamo e-črnilo z LCD zasloni, prvo nima protiosvetlitve in ne izžareva svetlobe. Ravno zato za branje e-knjig na bralnikih s tehnologijo e-papirja potrebujemo le tako svetlobo, kot jo potrebujemo za branje navadnih, tiskanih knjig. Velika prednost e-papirja je tudi enkratna vidnost pod soncem. Novi materiali pa omogočajo tudi e-papir, ki ga lahko zvijamo (Mele 2010a).

3. UPORABA E-KNJIG

Elektronske knjige so z razvojem človeku prijaznejše tehnologije začele posegati v posameznikovo življenje in v nadaljnji razvoj družbe same. Uporaba elektronskih knjig je v naše življenje prinesla ogromno izboljšav in kar je najpomembnejše, olajšav pri delu in zabavi. V največji meri se e-knjige danes uporablja v procesu izobraževanja. Tu se tudi najbolj pokažejo vse prednosti, ki nam jih prinašajo e-knjige in njihova uporaba.

Čeprav e-knjige prinašajo ogromno prednosti, jih ljudje še nismo povsem sprejeli. To pa predvsem zaradi tega, ker jih ne poznamo dovolj dobro. Še vedno tudi obstaja prepričanje, da so e-knjige precej dražje od tiskanih in da je njihova dobava in uporaba zapletena.

Vseeno pa e-knjige postajajo del našega življenja, saj nam ponujajo ogromno načinov uporabe. Sčasoma bomo morali, oz. smo že ugotovili, da so e-knjige v določenih sferah uporabnejše in bolj praktične od klasičnih knjig. Seveda jih nikoli ne bodo popolnoma izpodrinile, lahko se zanesemo na to, da bodo e-knjige že čez nekaj let, mogoče tudi manj, v naši družbi dobile zasluženno mesto človeku prijaznega in zelo uporabnega tehnološkega dosežka 20. stoletja.

3.1. UPORABA E-KNJIG V ŠOLSTVU

Hiter razvoj informacijsko komunikacijske tehnologije ob bogati podpori različne programske opreme s področja oblikovanja besedil, grafike, zvoka,... se je začel izkoriščati tudi v študijskih in akademskih sferah, tako po svetu kot tudi pri nas. Posledično se je v šolstvu začel s pridom uporabljati internet. Danes si zelo težko predstavljamo raziskovanje brez interneta. Saj le ta predstavlja najhitrejši vir pridobivanja podatkov. Včasih smo se za raziskave usmerili v knjižnice in ždeli v čitalnicah.

Danes pa žal mnogo knjižnic s svojimi knjižnimi policami sameva. Precej bolj so obiskani oddelki, ki so opremljeni z računalniki in z elektronskimi knjigami. Zato so tudi knjižnice v današnjem času ubrale drugačno strategijo širjenja. Širijo se prostori opremljeni z računalniškimi terminali ter tako imenovani centri elektronskih medijev.

Z razširjeno uporabo interneta so se začele počasi v akademskih sferah širiti tudi e-knjige. Pojav e-knjig v šolstvu lahko zaznamo že v prejšnjem stoletju, kjer so jih uporabljali le v določenih krogih študija informatike in računalništva. Precejšen razmah pa so doživele z uvajanjem t.i. študijev na daljavo, kjer celotno šolanje poteka prek interneta (Jereb 1999, 483-486).

Elektronske knjige so, oz. bodo, v šolski sistem prinesle še eno zelo dobrodošlo pridobitev, s katero so zadovoljni predvsem mlajši otroci in njihovi starši. To je »tovorjenje« težkih učbenikov in knjig v šolski torbi. Z uporabo e-knjige nosimo s seboj samo napravo za branje ali pa nosilce, na katerih so e-knjige posnete.

Elektronski medij odpira nove možnosti predstavitve učnih vsebin ter novega načina učenja. Omogoča nam napredne načine iskanja in povezave do sorodnih vsebin. E-knjige torej

predstavljajo več interaktivnih izkušenj v primerjavi s tiskanimi. Učitelji lahko sami priredijo učbenike tako, da dodajajo svoje zaznamke ter ažurno vsebino. Lahko poudarijo pomembnejše dele, jih sami poiščejo in dodajo ustrezne hiperpovezave. Enako lahko počnejo tudi študentje. Na tak način si lahko naredijo učbenik, ki je prijaznejši njihovemu načinu učenja. V svoji e-knjigi lahko sami napišejo slovar, v katerega nenehno dodajajo nove in neznane pojme. Definicije pojmov lahko poiščejo tudi na internetu. Slovarji v e-knjigah nam pomagajo tudi pri učenju tujih jezikov (Andrejašič 2005).

E-knjige predstavljajo tudi veliko pomoč ljudem s posebnimi potrebami. Učno gradivo lahko naredimo s pomočjo e-knjig privlačnejše na pogled ter lažje razumljivo. To dosežemo z interaktivnimi dodatki, ki jih vsebuje programska podpora. Otrok bo raje vzel v roke »knjigo«, ki mu ponuja razne animacije, filme ter integriran zvok. Lažje se bo na učenje skoncentriral ter sledil učitelju (Rothman 2002).

Preizkusi na temo uporabe elektronskih knjig v študijskem procesu so temeljili na tem, da so neki skupini neizkušenih študentov omogočili delo in pouk s pomočjo bralnih naprav in z e-knjigami. Preučevali so na kakšen način bodo študentje te knjige uporabljali. Hipoteza je bila, da bodo študentje z e-knjigami ravnali enako kot so doslej ravnali s tiskanimi knjigami; podčrtovali, pisali zaznamke in opombe,.... Ob koncu raziskave je bilo kar nekaj mešanih mnenj, vendar so zmagala pozitivna mnenja o uporabi e-knjig.

Pozitivne ugotovitve na podlagi mnenj študentov:

- Enako podčrtujemo, pišemo zaznamke ter označujemo kot pri tiskanih knjigah (študentje so to lastnost poudarili kot zelo koristno in dobrodošlo).
- Preskakovanje iz enega poglavja na drugo, oziroma iz ene strani na drugo (hipertekst).
- Lastni zapiski.
- S pomočjo e-knjig lahko vsak študent občuti osebno noto učitelja skozi zapiske, ki mu jih zapiše v e-učbenike. Med seboj lažje interaktivno sodelujejo.
- Kot zadnjo prednost pa so študentje izpostavili, da učiteljeve opazke in popravki veliko hitreje potujejo po internetu kot po ostalih klasičnih logističnih metodah.

Negativna mnenja:

- Učitelji preko razdalje težje razložijo kompleksnejše učne snovi, kjer je nujen osebni stik.
- Utrujenost oči.

- Cena naprav za branje e-knjig je še vedno previsoka za vse študente.

V večini primerov je bil odstotek tistih, ki bi e-knjige uporabljali, okoli **70%**. Tisti, ki bi jih mogoče uporabljali, je bilo okoli **30%**. Torej, nihče ni izrazil negativnega mnenja, da e-knjig sploh ne bi uporabljal. Podoben procent pa bi našli tudi pri učiteljih (Shiratuddin, Landoni, Gibb in Hassan 2003).

Po raziskavah sodeč, so bili najbolj navdušeni nad uvedbo e-knjig v šolski sistem mlajši otroci. Ti so z navdušenjem in zanimanjem sprejeli naprave ter jih uporabljali brez večjih problemov. E-knjige, ki so jih uporabljali v različnih poizkusih po Ameriki, so bile primerne za otroke na nižji stopnji osnovnih šol. Raziskava, ki sta jo izvedla medijsko podjetje Scholastic in svetovalno podjetje Harrison Group, je pokazala skrb staršev, da bo vedno večja dostopnost do IKT še dodatno skrajšala čas, ki ga otroci namenijo branju. Približno **40%** staršev je menilo, da otroci zaradi časa preživetega na internetu vedno manj berejo. Po drugi strani pa je raziskava pokazala, da bi ravno uvedba novih tehnologij otroke ponovno spodbudila k branju knjig. Saj je **57%** otrok odgovorilo, da bi z veseljem posegli po e-knjigah. Ena tretjina vprašanih otrok je odgovorila, da bi za razvedrilo prebrali več knjig, če bi jim bile na voljo v e-obliki, **66%** pa bi raje nadaljevali z branjem tiskanih knjig, pa čeprav bi jih imeli na voljo tudi v e-obliki.

Francie Alexander, akademska direktorica podjetja Scholastic, je po poročanju Reutersa dejala, da izsledki raziskave kažejo, da bi imele e-knjige lahko pomembno vlogo pri izobraževanju otrok. "Če bi nam eno tretjino otrok, med katerimi je ogromno takšnih, ki ne berejo knjig, uspelo pripraviti k branju e-knjig za razvedrilo, bi jim dodaten čas za izboljševanje tekočega branja in bogatitve besednega zaklada pomagal do učinkovitejšega branja in pomagal pri zahtevnejših besedilih v srednji šoli," je dejala Alexandrova (Siol 2010).

3.2. UPORABA E-KNJIG V VSAKDANJEM ŽIVLJENJU

Elektronske knjige počasi prihajajo v naše domove in prodirajo v vsakodnevno rabo. V vsakdanjem življenju so se elektronske knjige pojavile komaj pred nekaj leti. Znanstvenikom in ljubiteljem tehnologije so bile poznane že mnogo prej, a je bila njihova uporaba in dostopnost prezahtevna za množično rabo. K največjemu razmahu uporabe e-knjig je največ pripomogel razvoj interneta. Največja prednost je ta, da si knjige lahko kupujemo doma, jih

sami snemamo z omrežja na domač računalnik, oziroma na posebne priprave za branje. Elektronske knjige brez nobenih težav lahko uvrstimo v naše vsakodnevno življenje ter jih vsakodnevno uporabljamo.

Zvrst e-knjige, ki se je obnesla na tržišču in jo že veliko ljudi s pridom in učinkovito uporablja, so razni slovarji ter enciklopedije. Tudi te vrste knjig uporabljamo predvsem za iskanje informacij.

Uporabnost elektronskih knjig v vsakdanjem življenju je lahko tudi izdelava svoje zbirke leposlovnih ali strokovnih del. Na majhnem mediju lahko spravimo kar nekaj vsebin tiskanih knjig. Taka uporaba je predvsem zelo dobrodošla za šolarje in za tiste ljudi, ki zelo radi veliko berejo. Zelo uporabne pa so npr. tudi za potovanja. Ni nam potrebno s seboj vleči en kup vodičev, ampak samo en e-bralnik, na katerem je naloženih lahko tudi več vodičev in še kar nekaj koristnih informacij za na pot.

Uporaba e-knjig v vsakdanjem življenju ima tudi velik ekološki pomen, saj veliko pripomore k zdravju našega planeta. Z uporabo e-knjig in drugih elektronskih gradiv se bo občutno zmanjšala poraba papirja in s tem potreba po lesu kot osnovni surovini. Torej, e-knjige dolgoročno gledano niso primerne le za napredek človeštva, temveč posledično tudi primerne za njegov obstoj (Perez Aranz 2001, 9-25).

4. POZNAVANJE E-KNJIG IN NJIHOVA UPORABA

Tudi v raziskavi, ki je bila izvedena s pomočjo ankete sem ugotovila, da dijaki, študentje in ostali udeleženci ankete raje posegajo pri iskanju informacij za svoje raziskave po internetu ter e-gradivih. Anketiranih je bilo 100 udeležencev.

Pri vprašanju, ali raje iščejo informacije v tiskanih medijih, ali s pomočjo klikanja po e-gradivu, se jih je velika večina **69,8%** odločila, da raje klikajo po e-gradivu.

Tudi na vprašanje ali bi sedli za računalnik in poiskali na internetu e-gradivo, oz, e-knjige, ali bi raje gradivo te raziskave iskali v knjižnicah in v knjigah v tiskani obliki, jih je ravno tako večina odgovorila, da bi raje poiskali e-gradivo (**58,7%**).

Na vprašanje, kaj vidijo anketirani kot prednosti uporabe e-knjig, se je v največ primerih pojavil odgovor : dostopnost **63,4%**, ažurnost **22,2%** in hitrost iskanja informacij **22,2 %**. Sledili so še: interaktivnost **17,46 %**, manj navlake (zavzamejo manj prostora) **15,8%**, cena **12,6%**, lažje iskanje informacij **12,6%**, lažje arhiviranje **9,5 %** in uporabnost **4,7%**.

Kot slabosti uporabe e-knjig so anketiranci našli naslednje odgovore: cena **17,4%**, utrujajoče za oči **15,8%**, premalo gradiva v slovenščini **14,2 %**, slaba ločljivost zaslonov **9,5%**, nepoznavanje in nerazširjenost **9,5%**, drage bralne naprave **7,9%**, strošek tiskanja **7,9%**.

Pri zadnjem odgovoru opazimo, da si anketiranci tudi e-gradiva še vedno tiskajo. To pomeni, da še vedno ostaja navada branja s papirja, ne pa s pomočjo e-bralnikov. To se pa najbrž nanaša na še eno slabost uporabe e-knjig, t.j. cene bralnih naprav, ki zadnje čase postajajo cenovno dostopnejša (Andrejašič 2005).

Čeprav je bila raziskava izvedena že v letu 2004, tudi novejša raziskave v Sloveniji za enkrat še ne kažejo nekih bistvenih napredkov pri uporabi e-knjig.

V raziskavi, ki je bila izvedena v letu 2009, je na vprašanje ali ste v zadnjem letu prebrali kakšno tujo e-knjigo, od 41 vprašanih, negativno odgovorilo kar **85%**. Na vprašanje ali ste prebrali v tem letu kakšno slovensko e-knjigo pa je kar **95%** odgovorilo, da ne (Zemljič 2009).

Ti odgovori nakazujejo, da naša domača javnost še ni dovolj seznanjena z uporabo in z vsemi prednostmi e-knjig.

Pri vprašanju zakaj se anketiranci odločajo za uporabo e-knjig, ni bilo večjih odstopanj od prednosti, ki so jih našli anketiranci v starejši raziskavi. Najbolj so se odgovori razlikovali le pri ekološki osveščenosti, saj se je vprašanim zdelo zelo pomembno, da e-knjige pripomorejo k ohranjanju dreves: **37%**. Ostali odgovori pa so se zvrstili v naslednjem vrstnem redu: najpomembnejše je enostavno shranjevanje in listanje **29%**, možnost nakupa vsebin iz naslonjača **27%**, mobilnost prenosljivih dokumentov **27%**, najmanj pomembno pa je bilo dejstvo, da so cenejšje od tiskanih knjig **24%** (Zemljič 2009).

Kot slabosti pa anketiranci presenetljivo niso navedli previsoke cene vsebin in e-bralnikov. Ta odgovor so v raziskavi anketirani postavili na drugo mesto **12%**. Največja navedena slabost je še vedno prepričanje, da je branje e-knjig na zaslonu bolj utrujajoče in škodljivo za oči kot branje tiskane knjige. Za to slabost se je odločilo **39%** vprašanih. Tema dvema slabostma sledi na tretjem in četrtem mestu odgovor: možna izguba podatkov 10% ter preveč datotečnih formatov **7%**. Najmanjša slabost e-knjig pa vprašanim predstavljajo previsoke cene vsebin **5%**.

Pri vprašanju, kje e-knjige pridobijo je največ vprašanih odgovorilo, da jih kupijo preko založb, kjer prodajajo tudi e-knjige. Sledili so še odgovori: preko DVD-jev in podobnih medijev, Interneta,... (Zemljič 2009).

Torej, kot sem že prej omenila, se e-knjige v našem prostoru žal še niso povsem »udomačile«. Vendar se njihova uporaba iz leta v leto povečuje. Seveda pa nikakor ne moremo pričakovati, da bi v bližnji ali pa celo v daljni prihodnosti kdaj izpodrinile klasične, tiskane knjige.

5. ZAKLJUČEK

S pomočjo članka sem prišla do ugotovitev, da e-knjige bistveno premalo poznamo in jih premalo uporabljamo glede na to, kakšne prednosti nam nudijo. Večina ljudi je namreč še vedno vajena brati predvsem klasične knjige. Skozi delo sem skušala predstaviti, kako e-knjige in njihova uporaba vplivajo na spremembo človeškega mišljenja, saj se moramo dandanes neprestano prilagajati novim dosežkom tehnologije, ki nam v veliki meri olajšuje življenje. E-knjige so s svojim vstopom v študijske procese precej spremenile navade študentov, dijakov in učencev ter posledično tudi način predavanja in komuniciranja profesorjev in učiteljev.

E-knjige so zaradi uporabe multimedije precej bolj privlačne za oko in zanimive za uporabo, za razliko od klasičnih tiskanih knjig. Tako lahko zaključimo, da e-knjige niso samo še en nekoristen izum 20. stoletja, temveč so zelo koristne in uporabne v vsakdanjem življenju in v procesu izobraževanja.

VIRI IN LITERATURA

- Andrejašič, T. 2005. *E-knjige in razvoj e-založništva*. Diplomaska naloga Fakultete za management, Univerza na primorskem.
- Brezigar, P. in E. Lušina. 2001. *Obstoječi raziskovalni in razvojni projekti digitalnih knjižnic – projekt Gutenberg*. Seminarska naloga Filozofske fakultete, Univerza v Ljubljani.
- Jereb, E. 1999. Using an electronic book in distance education. *Informatica* 23 (4): 483-486
- Mele, J. 2010a. E bralniki za v roko. *Moj mikro*, 25. februar 2010. http://www.mojmikro.si/v_srediscu/podrobneje_o/e-bralniki_za_v_roko.
- Mele, J. 2010b. Kaj so elektronske knjige? *Moj mikro*, 25. februar 2010. http://www.mojmikro.si/v_srediscu/podrobneje_o/kaj_so_elektronske_knjige.

- Perez, Aranz, F. 2001. El uso cotidiano de los liros electronicos. *Boletin de la asociacion andaluza de bibliotecarios* 65:9-25.
- Rothman, D. 2002. *Useful lessons from the south side of Chicago*.
[Http://www.teleread.org/update19.htm](http://www.teleread.org/update19.htm)
- Shiratuddin, N., M. Landoni, F. Gibb in S, Hassan. 2003. E-book technology and its potential applications in distance education. *Journal of digital information* 3 (4).
<http://journals.tdl.org/jodi/article/view/90/89>.
- Siol. 2010. *E-knjige bi lahko otroke vrnile k literaturi*. Siol, 30. september 2009.
http://www.siol.net/tehnologija/racunalnistvo/2010/09/eknjige_otroci.aspx.
- Zemljič, N. 2009. *Tehnologija nastanka elektronske različice knjige in analiza njene uporabe*. Diplomsko delo Višje strokovne šole Academia.